

اولین همایش بین المللی
مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت
با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمنظوره باور پژوهش، پژوهش، پژوهش

www.cseconf.ir

تشویق دانش آموزان به انجام کارهای تحقیقی و پژوهشی برای بالا رفتن سطح تفکر در دانش آموزان

خاتون ریواز^۱ مریم حیدری^۲

چکیده

از جمله عوامل بسیار مهم در شناخت مشکلات جامعه و یافتن راه حل برای آنها، امر پژوهش و تحقیق است. پژوهش از دو بعد دارای اهمیت است؛ نخست اینکه چاره گشای مشکلات فردی و اجتماعی است و دیگر اینکه با افزایش دانسته های انسان به او کمک می کند تا با انتقال یافته های خود به دیگران در حل مشکلات جامعه کمک مضاعف کند. اما نکته مهم این است که خود پژوهش نیز نیازمند آموزش است چرا که پژوهش در حقیقت یک فن است و روش های مختلفی دارد که یادگیری و به کار بستن آنها جز با آموزش میسر نیست. اما متأسفانه هنوز فرهنگ پژوهش در کشور ما نهادینه نشده و باور راستین برای پژوهش در بخش های گوناگون آموزشی و فرهنگی تقویت نگشته است که بتوان از آن در جهت توسعه و پیشرفت کشور استفاده نمود.

واژگان کلیدی: تعلیم و تربیت، نظام آموزشی، دانش آموزان، تحقیق و پژوهش، اندیشه و تفکر.

^۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، آموزگار ناحیه سه کرج.

^۲. کارشناسی روابط عمومی، آموزگار ناحیه سه کرج، sh.haji۱۳۷۲@gmail.com

اولین همایش بین المللی مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمنظوره باغ پژوهش ریزش جنوب

www.cseconf.ir

مقدمه

از جمله عوامل بسیار مهم در شناخت مشکلات جامعه و یافتن راه حل برای آنها ، امر پژوهش و تحقیق است پژوهش از دو بعد دارای اهمیت است . نخست اینکه چاره گشای مشکلات فردی و اجتماعی است و دیگر این که پیش دانسته های انسان به او کمک می کند تا با انتقال یافته های خود به دیگران در حل مشکلات جامعه کمک مضاعف کند . اما نکته مهم این است که خود پژوهش نیز نیازمند آموزش است چرا که پژوهش در حقیقت یک فن است و روش های مختلفی دارد که یادگیری و به کار بستن آنها جز با آموزش میسر نیست .

باید توجه داشت برای سال های آتی که کشور ما فاقد منابع عمده درآمد زای زیر زمینی خواهد شد ، راهی جز تحقیق و نوآوری برای اداره جامعه نمی ماند که این امر قهراً می تواند به دست پژوهشگران و هیات های علمی محقق می شود. بنابراین با توجه به اهمیت پژوهش و نقش کلیدی آن در رشد و توسعه جوامع ، گسترش و تقویت نهاد های علمی و پژوهشی و اهتمام در جهت اشاعه فرهنگ پژوهش و ارتقاء جایگاه تحقیقات در کشور ، برای سرعت بخشیدن به روند توسعه یکی از لوازم و ضرورت های بنیادین جامعه است.علیرغم تلاش هایی که در جهت اشاعه فرهنگ پژوهش در آموزش و پرورش انجام می گیرد متأسفانه فعالیت های فرهنگی لازم برای شناسایی اهمیت پژوهش بخوبی انجام نشده و در مدارس ما امر پژوهش چندان جدی گرفته نمی شود. به همین علت دانش آموزان پس از گذراندن دوران دبیرستان و ورود به دانشگاه به علت عدم آشنایی با این مقوله حتی علاقه ای به کارهای تحقیقی و عملی نشان نمی دهند و ما همواره شاهد تحقیقاتی سطحی ، ناکارآمد و حتی کپی برداری شده در دانشگاه ها هستیم . در مقاطع ابتدایی به جرئت می توان گفت که دانش آموزان با تحقیق و پژوهش نا آشنا هستند . در اینجا هم مهمترین دلیل آن سیستم آموزشی سنتی حاکم بر مدارس ، تکیه بر محفوظات و تئوری ها و همچنین

اولین همایش بین المللی مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمناظره با پژوهش روز جنوب

www.cseconf.ir

عدم آگاهی از اهمیت پژوهش است. یعنی معلمان به جای آشنا کردن آنها به تکنیک و روش تحقیق و اثبات آن فقط به آنها می آموزند که درس را حفظ کنند. در حالیکه دانش آموزان در این سن قدرت یادگیری بیشتر و انرژی سرشاری برای دیدن، درک و درک مطلب و جستجو و تفحص دارند و وقتشان باید در آزمایشگاه ها و کتابخانه ها صرف پژوهش و تحقیق شود نه این که فقط به حفظ کتاب ها و جزوه ها های درسی محدود گردد. یعنی به جای این که به آن ها اندیشیدن را بیاموزند، اندیشه ها را به آن ها آموزش می دهند. یک ضرب المثل شرقی است که می گوید: اگر کسی یک ماهی به من بدهد او یک وعده غذا به من داده است. اگر دو ماهی به من بدهد دو وعده غذا داده است و اگر سه وعده غذا به من بدهد او سه وعده غذا به من داده است. اما اگر به من ماهیگیری بیاموزد یک عمر به من غذا داده است.

پیشینه پژوهش

محمدی (۱۳۷۶) تحقیقی با عنوان «بررسی میزان علاقه مندی دانش آموزان به پژوهش» انجام داده و به این نتیجه دست یافته که بین تحصیلات و میزان پژوهش، رابطه مثبت وجود دارد و همچنین تلویزیون یکی از عواملی است که در تشویق به پژوهش تأثیر مثبت دارد.

استیگر (۱۳۷۶) در کتابی با عنوان «راه های تشویق به پژوهش» ابتدا به بررسی انگیزه های پژوهش می پردازد و عواملی چون خانواده، مدرسه، دولت، وسایل ارتباط جمعی و کتابخانه را در شکل گیری عادت پژوهش مؤثر می داند.

مدنی (۱۳۷۵) در پژوهشی به بررسی میزان علاقه به پژوهش در دانش آموزان و نقش آن در عادت به پژوهش میان دانشجویان دانشگاه های مستقر در تهران پرداخته است. روش تحقیق پیمایشی و از نوع تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه استفاده شده است. نتایج تحقیق، فرضیه پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار میان میزان پژوهش در دوران دانش

اولین همایش بین المللی مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمناظره با روش روز جنوب

www.cseconf.ir

آموزی یا عادت پژوهش در بزرگسالی را تأیید کرد. تحقیق نشان داد که خانواده به خاطر تشویق افراد به پژوهش بیشترین تأثیر را در ایجاد عادت پژوهش داشته و مربیان و رسانه های گروهی و اقوام، به لحاظ درجهء تأثیر در رتبه های بعدی قرار گرفتند.

بابائی (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان « چگونگی علاقمند کردن دانش آموزان به تحقیق و پژوهش » به بررسی عواملی چون تجارب موفقیت آمیز، توأم ساختن درس با مطالب متنوع، خانواده، معلم، داشتن مهارت کافی در پژوهش و غیره پرداخته است. و برای گردآوری اطلاعات از مشاهده مصاحبه، پرسشنامه استفاده شده است و جامعه مورد پژوهش ۳۰۰ نفر و نمونه آماری ۵۰ نفر بوده است. و نتایجی همچون تقویت روحیه پژوهشگری در دانش آموزان، آشنایی با روشهای نوین پژوهش، و شوق پژوهش، و بالا رفتن نمرات دانش آموزان را بدنبال داشته است.

محسنی کبیر (۱۳۷۷) در پژوهشی با عنوان « روش ترویج و ایجاد عادت به پژوهش در دانش آموزان و خانواده » راه حل های علاقه مند کردن دانش آموزان را فعال نمودن و گسترش کتابخانه ها در محلات، مدارس، مساجد و دانشگاه ها عنوان کرده همچنین استفاده از وسایل سمعی و بصری را برای ایجاد علاقه در نوجوانان مؤثر دانست.

اهمیت و ضرورت پژوهش و پژوهشگری

امروزه در دنیا مدارس به عنوان بستر اصلی تفکر، تتبع و تفحص مسایل مبتلا به در جامعه شناخته شده اند. در صورتی که مدارس با رویکرد پژوهش- محور برنامه های درسی خود را تدوین کنند و آن ها را به اجرا در آورند. جامعه ای با سطح علمی

اولین همایش بین المللی
مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت
با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲
موسسه چندمنظوره باغ پژوهش، یزد، جنوب

www.cseconf.ir

بالا خواهیم داشت. برای تحقق اهداف طرح در رابطه با ایجاد نگرش مثبت در دانش آموزان به فعالیت های پژوهشی،

راهکارهای زیر انتخاب گردید:

(۱) توضیحاتی در مورد تحقیق و پژوهش

(۲) توجیه والدین برای تشویق و ترغیب دانش آموزان پژوهشگر و فراهم آوردن فضای پژوهشی برای آنان

(۳) فراهم آوردن امکانات علمی و مالی برای دانش آموزان ارائه دهنده طرح

(۴) برگزاری نمایشگاه دست ساخته ها، و تحقیقات برتر

(۵) ایجاد زمینه برای بروز خلاقیت های دانش آموزان و رشد و توسعه بنیه علمی و پژوهشی آنان

(۶) فراهم نمودن امکان دستیابی دانش آموزان به یافته های جدید علمی و پژوهشی سطح خودشان از طریق اینترنت

در اواخر سال تحصیلی با توجه به فعالیت های انجام شده، دانش آموزان علاقمندی بیشتری به انجام تحقیق، ارائه ایده و کار

داشتند که از آن جمله می توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) فعال شدن بیشتر دانش آموزان و افزایش میزان علاقمندی به انجام کارهای تحقیقی.

(۲) جهت انجام تحقیقات خود، حتی تقاضای بودن در کتابخانه در ساعت های خارج از ساعت رسمی کاری را داشتند.

(۳) هر ایده و جرقه ای در ذهنشان (برای حل مشکل پیش آمده) زده می شد آنرا نوشته و تقاضای مشاوره طرح را داشتند

(۴) افزایش تعداد علاقمندان از ۳۰ درصد به ۸۰ درصد

اولین همایش بین المللی مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمنظوره باغ پژوهش روز جنوب

www.cseconf.ir

نتیجه گیری

بی شک نبود نگرش و باور در بین معلمان و رهبران نظام آموزشی در خصوص جایگاه و اهمیت پژوهش، عدم احساس نیاز معلمان به این مقوله، نهادینه نشدن پژوهش در جامعه کمبود و نامناسب بودن منابع مالی، عدم بهره گیری از عوامل انگیزشی جهت ترغیب معلمان پژوهنده، فقر اطلاعات علمی و منابع آموزشی معلمان در زمینه پژوهش و تحقیقات از مهم ترین عوامل تأثیر گذار در میزان استقبال عمومی معلمان از موضوع پژوهش است. شناسایی عواملی که در راه توسعه و نهادینه کردن تحقیق و پژوهش مانع ایجاد می نمایند یک امر ضروری به نظر می رسد آنچه در سیاست پژوهشی و تحقیقاتی کشور نسبت به آن غفلت شده است سهم بودجه پژوهشی کشور است.

بدیهی است با این سهم ناچیز پژوهش از اعتبارات کشور این امر به خوبی محقق نخواهد یافت. آنجا که سخن از تجهیز مدارس به کتابخانه و رایانه می رود و به عوامل انگیزشی و تشویقی جهت ترغیب مدیران و معلمان و دانش آموزان به تحقیق و پژوهش اشاره می شود نیاز به تخصیص اعتبارات مناسب بیشتر احساس می شود. برنامه ریزی مناسب جهت ارتقای سطح تحصیلات معلمان به ویژه آشناسازی عملی و نظری آن ها با اصول و روش های تحقیق و پژوهش، تخصیص اعتبارات مناسب جهت انجام فعالیت های تحقیقاتی، ایجاد زمینه همکاری دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی با محققان و دبیران آموزش و پرورش و استفاده از نیروهای متخصص در این راستا می تواند در جهت نهادینه شدن و فرهنگ تحقیق و پژوهش در جامعه گامی بلند باشد. انتظار می رود با بهره گیری از خرد جمعی و ظرفیت های بومی در تصمیم گیری و تصمیم سازی ها بتوان زمینه مشارکت همه جانبه را در تحقیق و پژوهش فراهم نمود.

اولین همایش بین المللی مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمنظوره رام پژوهش، یزد، جنوب

www.cseconf.ir

طراحی و تبیین الگوی مناسب آموزشی در مدارس بدون توجه به پژوهش کاری پر هزینه و گاه بی فایده است. فقط در صورت همسویی آموزش با جریان پژوهش است که می توان به تحقق اهداف توسعه امیدوار بود. آموزش صحیح روش تحقیق می تواند دانش آموزان را برای سالهای بعد بویژه در دوره های آموزش عالی آماده کند. مسیر علم آموزی و علم اندوزی در مدارس باید با آموزش و یادگیری مبتنی بر پژوهش همراه باشد. مواجه ساختن دانش آموزان با مسائل واقعی جامعه و کمک به آنها برای پژوهش و جستجوی راه حل های مناسب نه تنها آنان را در مسیر صحیح یادگیری قرار می دهد، بلکه مهارت های اساسی تفکر چون شناسایی و تبیین مسائل شیوه جمع آوری و دسته بندی اطلاعات، زمینه سازی و آزمون فرضیه ها را به آنان می آموزد. این کار فقط با تدوین و اجرای برنامه درسی پژوهش محور میسر است که همت والای دست اندرکاران و برنامه ریزان آموزش و پرورش کشور را می طلبد.

منابع و مآخذ

۱- استیگر، رالف سی (۱۳۷۰). راههای تشویق به پژوهش، مترجم پروانه سپرده، تهران: دبیرخانه هیأت امناء کتابخانه های

عمومی کشور

اولین همایش بین المللی
مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت
با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

مؤسسه چندمنظوره بام پژوهش، روز جنوب

www.cseconf.ir

۲- بابائی، نظامعلی (۱۳۸۳). چگونگی علاقمند کردن دانش آموزان به درس علوم اجتماعی ، آموزش و پرورش خدابنده، برنامه

اقدام پژوهی .

۳- پاورز، ملوین و رابرت اس استارت (۱۳۶۹). راهنمای تمرکز بهتر، مشهد: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.

۴- پولادی ، کمال (۱۳۸۷) . رویکردها و شیوه های ترویج خواندن، تهران : مؤسسه فرهنگی و هنری پژوهشی تاریخ ادبیان

کودکان.

۵- دلجو، شریعت (۱۳۸۷) . شیوه های یادگیری و پژوهش ، تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری سپهر سخن.

۶- دیل سالواک (۱۳۸۲) - شوق کتاب، ترجمه مرضیه هدایت، تهران : انتشارات نوربخش.

۷- روزنامه ایران، شماره ۴۴۶۱.

۸- سعادت آبادی نسب، محمد جعفر، مختاری، حیدر (۱۳۷۷). ایجاد انگیزه پژوهش در کودکان و نوجوانان ، تهران :

پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان.

۹- شعبانی، زهرا (۱۳۸۰). روش های پژوهش و یادگیری، تهران : مؤسسه آفتاب اندیشه.

۱۰- شعاری نژاد (۱۳۷۹). ادبیات کودک و نوجوان ، تهران : انتشارات دبیزش.

۱۱- طوسی، بهرام (۱۳۷۱). مهارتهای پژوهش ، مشهد : انتشارات ترانه.

۱۲- معتمدزاده، کاظم (۱۳۷۹) وسایل ارتباط جمعی ، تهران : نشر دانشگاهی ، چاپ سوم.

اولین همایش بین المللی
مشاوره، مددکاری اجتماعی و تعلیم و تربیت
با رویکرد نگاهی به آینده

The first international conference of counseling, social work and education
with a forward-looking approach

۳۱ شهریور ماه ۱۴۰۲

موسسه چندمنظوره باغ پژوهش، ریزش جنوب

www.cseconf.ir

۱۳- معروف زاده ، عبدالحمید (۱۳۸۸). بررسی عوامل ترغیب کننده و بازدارنده ، پژوهش در میان مراجعان کتابخانه های

عمومی فصلنامه علمی - پژوهشی ، دوره ۱۶، شماره اول، بهار ۱۳۸۹.

۱۴- علاقه بند، علی (۱۳۷۷). جامعه شناسی آموزش و پرورش ، تهران : نشر روان.

۱۵- کاکائی، سیامک (۱۳۸۰). اصول و روش کلی پژوهش، بی تا : نظامی.